

El viatge de Manuel Vázquez Montalbán

L'any que va morir Manolete

Havia anat alguna vegada a Les Planes però el que més es va assemblar a un primer viatge va ser el que vaig fer el 1947, l'any que va morir Manolete, des de Barcelona a Galícia, de la mà dels meus pares, sota el pes d'una tona de maletes de cartró i fusta, sobretot aquella maleta de fusta que semblava indestructible i que va tornar de l'hègira estellada per les inclemències de la Renfe.

Era un viatge barreja de retorn i iniciació: el meu pare després de sortir de la presó tornava al seu poble, Souto, a veure els seus pares i germans, la meva mare anava a conèixer els sogres, jo els avis i l'àmbit d'on havia sortit aquell estrany subjecte gairebé acabat d'arribar a la meua vida, encara gairebé un intrús en l'espai zoològic delimitat des que vaig néixer per la meua mare i els meus avis materns.

La meua memòria del viatge es barreja amb les escenes d'una pel·lícula sobre les difícils comunicacions ferroviàries a Rússia durant la Revolució d'Octubre, pel·lícula titulada una cosa així com *La princesa Alexandra* i interpretada per Marlene Dietrich. El mateix excés de passatgers, les mateixes batalles per pujar als trens en els transbords, els mateixos lavabos dels vagons ocupats pels embalums i les persones, les mateixes batalles a cops de puny per conquerir el lloc estúpidament atribuït pel bitllet, les mateixes asfíxies als túnels quan l'estiu i el fum de les locomotores de carbó ens anaven ennegrint amb el propòsit que arribéssim a Galícia

“El més semblant a un primer viatge el vaig fer l'any 1947, de la mà dels meus pares, des de Barcelona a Galícia, sota el pes de tones de maletes de cartró”

negres, cosa que fomentava la sospita que els catalans, ni que fóssim tan mestissos com la meua mare i jo, érem diferents.

Els retards galaxials d'aquella miserable Espanya de postguerra em van fer dormir a les estacions de Miranda d'Ebro i Venta de Baños, entre les calors dels meus pares i el de l'estiu, obligatòriament tapat per protegir-me de la serena, un enemic subtil que el meu pare ha anunciat, encara anuncia als seus 92 anys, tots els dies, tots els anys, tota la vida, així que cauen les primeres tenebres. Vaig fer el viatge acompanyat d'un llibre il·lustrat meravellós, el meu primer llibre il·lustrat, comprat en una impremta papereria del carrer Hospital avui abatuda pel picot higienitzador postolímpic, *Centella, el rey del lazo*, un western que enamorava, fos la rotunditat dels cavalls, la gracilitat del *cow-boy* o la

misteriosa impavidesa dels indis que es passaven les pàgines invocant Manítú.

Vam arribar al verd i a l'aigua, la del Miño i els seus afluents o la del mar quan va ser necessari anar a visitar una tia a la Corunya que allà exercia de carnissera, després d'haver servit a Barcelona en la immediata postguerra. Més enllà de la geografia degradada, bombardejada de la Barcelona del barri xino, el món podia ser verd i les mans s'atrevien a deturar l'aigua viva i generosa, sense les usures de les aigües de canella de la font de la plaça del Padró, cues, cues, cues a la recerca d'aigua contra les restriccions, aigües de potabilitats i frescors oposades a les aigües estancades als dipòsits dels terrats.

L'aigua vivia! Encara conservo el seu impacte i el somni que algun dia viuria en una casa situada al costat del riu de

dimensió humana, però lliure, dins de l'escassa llibertat que ja es poden permetre les aigües i les coses. Les vaques no em van impressionar del tot perquè al carrer Radas, a les rampes del Poble Sec, encara hi havia vaqueries, però sí que em va colpir la brutal aparença dels porcs complicada pel maltractament humà que els condemnava a la brutícia i a la crueltat dels preliminars de la matança o a la castració per a l'engreix.

Em va semblar que havia arribat a la naturalesa més que als meus orígens i en aquell petit àmbit sense llum, i per tant sense ràdio, sense diaris, tot el que havia quedat enrere semblava gairebé impossible recuperar-ho. Però com que les notícies importants d'una manera o altra se saben, un jutge de pau amb polaines i muntat sobre el cavall de tir ens va dir que Manolete havia mort.

No eren molt tauròfils els vilatans i s'admiraven que els déus menors també morissin, es dediquessin al toro o al cant. Que potser no s'havia mort Gayarre? Per sumar més desgràcies, a la meua mare se li va acudir regalar-li *Centella, el rey del lazo* a un cosí polític llunyaníssim, més polític que cosí. “Aquí no tenen llibres, no siguis egoista.” Vaig haver de dissimular el meu egoisme i quan, més de 30 anys més tard, em vaig trobar amb qui s'havia quedat amb el meu primer llibre retallable, un professor d'institut de l'extraradi de Barcelona, es recordava perfectament del llibre, el seu primer llibre, i del gest de la meua mare. No vaig saber, no vaig poder, no vaig voler ser generós. Li vaig dir sincerament que a vegades la generositat és un robatori.